

Al. g. 584

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych (Bereźnica, Horodenka, Jagielnica, Kobiernice, Suchodół oraz o założeniu niższej szkoły rolniczej w Miłocinie).

Wysoki Sejmie!

Komisya gospodarstwa krajowego powołując się na sprawozdanie Wydziału krajowego o założeniu niższej szkoły rolniczej w Miłocinie nadmienia:

Z uznania godną ofiarnością Kuratora fundacyi ś. p. Jana Towarnickiego zobowiązuje się wybudować wszystkie budynki projektem Wydziału krajowego objęte kosztem 149.000 K, celem pomieszczenia niższej szkoły rolniczej w Miłocinie — i wraz z całym obszarem gruntów o obszarze 66·7 ha — sprzedać Wydziałowi krajowemu za cenę 100.000 K spłacalną w pięćdziesięciu równych annuitetowych ratach po 4.000 K.

Dla funduszu krajowego jest ta oferta bezwątpienia niezwykle korzystną, bo fundusz krajowy ma sposobność nabyć cały zakład, zdaniem Wydziału krajowego przedstawiający wartość 260.000 K — za cenę 100.000 K — a zatem w stosunku 39% wartości i na warunkach spłaty bardzo ułatwionych.

Wydział krajowy nabywając szkołę w Miłocinie na własność funduszu krajowego, liczyć może na udział c. k. Rządu w kosztach założenia tej szkoły.

Gdy założenie szkoły rolniczej niższej w Miłocinie już poprzednio przez Wysoki Sejm uznane zostało za wskazane, a Fundacya im. Jana Towarnickiego wniosła do Wydziału krajowego ofertę dla funduszu krajowego bardzo korzystną — nabycie zaś Miłocina w sposób przedłożony przez Wydział krajowy upewnia, że c. k. Rząd weźmie udział w kosztach założenia wymienionej szkoły — Komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wysokiemu Sejmowi uchwalenie odnośnej rezolucyi.

Ze sprawą zakupną na rzecz kraju szkoły w Miłocinie łączy się sprawa urządzenia tej szkoły, ponieważ odroczenie zawarcia ostatecznej umowy z Kuratorją aż do chwili powzięcia uchwały przez Wysoki Sejm nie wstrzymało prac około założenia i urządzenia niższej szkoły rolniczej w Miłocinie.

Komisya gospodarstwa krajowego powołując się na uzasadnienie wydatków na ten cel objętych sprawozdaniem Wydziału krajowego, zaleca Wysokiemu Sejmowi przyjęcie odnośnej rezolucyi — a to zarówno co do kosztów urządzenia jak i etatu osób i płac grona nauczycielskiego krajowej niższej szkoły rolniczej w Miłocinie.

Przechodząc do sprawozdania o krajowych niższych szkołach rolniczych w Bereźnicy, Horodence, Jagielnicy, Kobiernicach i Suchodole, Komisya gospodarstwa krajowego zauważa:

Internaty wszystkich tych pięciu zakładów naukowych mogą pomieścić razem 205 uczniów (Bereźnica 42, Horodenka 42, Jagielnica 38, Kobiernice 38, Suchodół 45).

Zapisano zaś na rok bieżący razem uczniów 216 (Bereźnica 47, Horodenka 43, Jagielnica 37, Kobiernice 39, Suchodół 50) — z czego wynika, że przyjęto o 11 uczniów więcej, aniżeli jest miejsc w internatach odnośnych zakładów naukowych.

Korzystnie przedstawia się udział sfer rolniczych w obsyłaniu szkół uczniami. Według statystyki jaką Wydział krajowy prowadzi — a to w cyfrach przeciętnych za cały czas od chwili powstania pojedynczych szkół — synowie rolników stanowią procent ogółu uczniów: w Bereźnicy 66%, w Horodence 73%, w Jagielnicy 83% w Kobiernicach 87%, w Suchodole 80%.

Ponownie stwierdzić należy stały wzrost szkół tego typu, świadczący o coraz większem zrozumieniu celu i potrzeb zawodowego wykształcenia rolników przez coraz szersze warstwy naszego stanu rolniczego. Ciągły ten a stateczny wzrost, a nawet przepełnienie internatów uprawnia do nadziei, że szkoły te, w miarę doskonalenia się, coraz większą ilość uczniów zdobywać będą.

Z nadzieją tą łączyć się jednak powinna i troska o przyszłość, gdzie, jak i kiedy nowe zakłady tworzyć będzie należało.

Komisya gospodarstwa krajowego sprawy tej przesądzać nie chce — pewna, że gdyby tego zaszła potrzeba, Wydział krajowy nie omieszką przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odnośne propozycje — a powołuje się na wypowiedziane w tym względzie uwagi w poprzednich sprawozdaniach.

Na życzenie wyrażone w zeszłorocznem sprawozdaniu Komisji gospodarstwa krajowego Wydział krajowy przedłożył bliższe szczegóły odnoszące się do wizytacyi zakładów naukowych, będących przedmiotem niniejszego sprawozdania.

Z szczegółów tych dowiadujemy się, że poświęcono w ciągu okresu sprawozdawczego razem 26 dni czasu — i to razem z podróżą — na lustrację pięciu niższych szkół rolniczych, a mianowicie: dwa dni w Bereźnicy, dwa dni w Horodence, dwa dni w Jagielnicy, dziesięć dni w Kobiernicach, a pięć dni w Suchodole.

Zważywszy, że terminą wizytacyi w pierwszych trzech szkołach schodzą się z terminami egzaminów, — stwierdzić należy, że szkoły te właściwie w ciągu całego roku lustrowane nie były. W Kobiernicach użyto na ten cel dziesięć dni (w marcu, kwietniu i czerwcu) — znaczna część tego czasu zeszła prawdopodobnie na czynności administracyjnej, spowodowanej staraniami o przedłużenie na lat pięć dzierżawy na pomieszczenie tego zakładu. W Suchodole pięć dni użyto na lustracyi, w czem także część czasu zeszła na czynności administracyjnej.

Jeżeli się zaś zważy, że według sprawozdania Wydziału krajowego, zajęto razem 83 dni czasu na lustrację wszystkich 18 zakładów (bądź to krajowych, bądź to przez kraj subwencyonowanych) rolniczych, to zaznaczyć należy, że lustracyi tych za wystarczające uważać nie można.

Tego samego zdania jest i Wydział krajowy, który na stronie czwartej swego sprawozdania pisze w tej kwestyi co następuje:

„Nie ulega kwestyi, że pożądane byłyby częstsze lustracje. wobec jednak rozmieszczenia zakładów na całej przestrzeni kraju wymagałoby to większego nakładu czasu i osobnego organu, który oprócz inspekcji szkół rolniczych i referatu w urzędzie Wydziału krajowego, nie miałby poza tem innych służbowych obowiązków. Połączenie funkcji kierownika stacyi doświadczalnej z inspekcją szkół rolniczych, jak to obecnie ma miejsce, musi z natury rzeczy ograniczać częstość lustracyi, zwłaszcza, że także sprawy stacyi, mianowicie doświadczenia polowe, wymagają wyjazdów poza jej siedzibę. Wypływająca stąd kolizya obowiązków potęguje się w miarę rozwoju stacyi, posiadającej już obecnie obszerny zakres zadań, a z drugiej strony w miarę organizowania nowych zakładów naukowych rolniczych i potrzeby częstszych inspekcji.

Wydział krajowy pozwala sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi ten stan rzeczy, stworzony przed siedmiu laty, kiedy stacya botaniczna była w początkach rozwoju i ilość zakładów naukowych rolniczych była mniejsza, z uwagą, że w interesie zarówno szkół rolniczych jakoteż stacyi powinien być w najbliższej przyszłości przeprowadzony rozdział obowiązków kierownika stacyi doświadczalnej i organu wykonującego inspekcję szkół“.

Komisya gospodarstwa krajowego w poprzednich sprawozdaniach zajęła już stanowisko w omawianej sprawie i przy zajętem stanowisku trwając, z zacytowanego

ustępu sprawozdania Wydziału krajowego stwierdza, że i Wydział krajowy potrzebę częstszych lustracji uznaje, a tylko w braku sił uczynić nie może zadość postulatowi, na który tak Komisya gospodarstwa krajowego jak i Wydział krajowy się godzi.

Funkcye kierownika stacyi doświadczalnej, inspektora szkół rolniczych i referenta rolniczego sprawuje jeden i ten sam urzędnik.

Wzrost wszystkich tych funkcji powoduje, że zadania te przechodzą siły jednostki i rozdzielone być powinny w sposób, jak to w zacytowanym ustępie Wydział krajowy uważa jako wskazane.

Według zamknięć rachunkowych pięciu niższych szkół rolniczych (za rok 1904), będących przedmiotem sprawozdania niniejszego wydatki netto wynoszą:

w Bereźnicy	23.760 K
„ Horodence	22.543 „
„ Kobiernicach	21.977 „
„ Jagielnicy	22.782 „
„ Suchodole	25.955 „

Dodać by tu należało koszta utrzymania innych zakładów naukowych rolniczych przez kraj utrzymywanych bądź to subwencyonowanych, a mianowicie:

Szkoła lasowa we Lwowie	35.930 K
Akademia rolnicza w Dublanach	101.118 „
Szkoła gorzelnicza	4.562 „
„ rolnicza niższa w Dublanach	29.285 „
„ rolnicza średnia w Czernichowie	84.978 „
„ mleczarska w Rzeszowie	9.076 „
„ ogrodnicza w Tarnowie	16.118 „
Zakład w Zaleszczykach	10.144 „
Subwencya dla szkoły ogrodniczej na Wulce kapitańskiej	3.500 „
„ „ „ w Albigowej	1.000 „
Szkoła „ zimowa w Niewiarowie	4.077 „
„ „ obecnie w Lubczy poprzednio w Wojsławiu	2,760 „

Nielicząc więc wydatków na stacyę rolniczo-botaniczną, chemiczno-rolniczą, gorzelnię i folwark w Dublanach i na folwark w Czernichowie, kraj — po strąceniu wszelkich dochodów wraz ze subwencyami rządowymi — wydaje na szkolnictwo rolnicze blisko (w zaokrąglonej sumie) kwotę 420.000 K.

Kwota ta, jako koszt utrzymania rolniczych zakładów naukowych, wobec potrzeb całego kraju nieznaczna, jest jednak zbyt poważną i wymaga — nie tylko z powodów w poprzednich sprawozdaniach Komisji gospodarstwa krajowego przytoczonych — ale i z tytułu tak znacznego nakładu, ciągłej, baczniej, troskliwej opieki, aby poniesione wydatki przyniosły krajowi jak największe korzyści.

Komisya gospodarstwa krajowego podziela z przytoczonych powodów zdanie Wydziału krajowego, że powinna być utworzoną osobna posada urzędnika, któreby sprawował jedynie funkcye inspektora krajowych szkół rolniczych.

Czy zaś referat rolniczy miałby być powierzonym kierownikowi stacyi doświadczalnej lub inspektorowi szkół rolniczych, albo pomiędzy obydwóch stósownie rozdzielonym, pozostawić należy zdaniem Komisji gospodarstwa krajowego pod tym względem wolną rękę Wydziałowi krajowemu.

Zgodnie z powyższymi wywodami Komisya gospodarstwa krajowego wnosi odpowiednią rezolucyę.

Z zadowoleniem Komisya gospodarstwa krajowego przyjmuje do wiadomości starania Wydziału krajowego o wydawnictwo podręczników naukowych i powołując się na swoje w tym względzie wypowiedziane wywody w poprzednich sprawozdaniach, spodziewa się, że Wydział krajowy w staraniach swych nie ustanie.

Komisya gospodarstwa krajowego wyraża przekonanie, że byłoby rzeczą wielce pożyteczną, gdyby dyrektorzy i nauczyciele zawodowi szkół rolniczych byli powoływani na wspólną konferencyę do Lwowa i mieli sposobność omawiać kwestye dotyczące szkół rolniczych.

Wymiana myśli na takich zjazdach, zarówno pod względem dydaktycznym jak pedagogicznym, przez tych, którzy młodzież na zawodowych rolników kształca, wielkie mogłaby korzyści przynieść i wprowadzić w każdym kierunku jeszcze większą jednolitość w nauczaniu i prowadzeniu młodzieży.

Myśl tę poddaje Komisya gospodarstwa krajowego Wydziałowi krajowemu pod rozwagę.

Zauważyć należy, że rachunkowość w sprawozdaniach dyrekcji niższych szkół rolniczych jest różnorodną.

Komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wydziałowi krajowemu, aby i pod tym względem do jednolitości zdążyć zechciał — a sprawę tu poruszoną zbadał i spowodował wprowadzenie jednego typu tak zamknięć rachunkowych jak i sprawozdań.

Dotąd nauka w niższych szkołach rolniczych była zupełnie bezpłatną. Niedawne czasy, gdy starać się było trzeba, aby bezpłatnością nauki osiągać młodzież do zapelnienia tych zakładów.

Jako zachęta, dopóki ludność nie przekonała się o korzyściach jakie niższe szkoły rolnicze przynoszą, sposób ten wydawał się prawie koniecznym. Słuszną jest jednak rzeczą, aby uczący się, ponosili choć w drobnej części koszt utrzymania zakładów, które ich kształcą.

Komisya gospodarstwa krajowego uważa za wskazane, aby sprawę tę bliżej zbadać i rozważyć, przyczem już teraz wypowiada zasadę, że uczniowie całkiem ubodzy, od wszelkich opłat powinni być zwolnieni — i w konkluzji tych wywodów przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia odpowiednią rezolucję.

W myśl tej rezolucji opłaty mogłyby być wprowadzone stopniowo od roku 1905/6. Stopniowość miałyby na tem polegać, że uczniowie nowo zapisani na pierwszy rok podlegaliby opłacie, podczas gdy uczniowie roku drugiego i trzeciego jak dotąd wolniby byli od wszelkich opłat — jako przyjęci na dawnych warunkach.

Tym sposobem do roku szkolnego 1908/9 wszyscy uczniowie — z wyjątkiem notorycznie ubogich — podlegaliby opłacie.

Powołując się co do potrzeb i uwag dotyczących pojedynczych szkół, na sprawozdania Wydziału krajowego i wywody w niniejszem sprawozdaniu zamieszczone, Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z Kuratoryą fundacyi stypendyjnej ś. p. Jana Towarnickiego umowy kupna i sprzedaży i nabycia folwarku Miłocina pod Rzeszowem na własność funduszu krajowego z całym obszarem gruntów i z wszystkimi budynkami, które dla celów szkoły rolniczej w Miłocinie Kuratorya fundacyi własnym kosztem zbuduje, za spłatą ceny kupna w pięćdziesięciu ratach annuitetowych po 4.000 K rocznie od roku 1907 począwszy.

3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 28.700 K na koszt urzędnika krajowej niższej szkoły rolniczej w Miłocinie, z której to sumy 19.000 K wstawia się do budżetu na rok 1906 — dalej kredyt w kwocie 10.438 K na koszt utrzymania tej szkoły w roku 1906.

4. Sejm ustanawia następujący etat osób i płac grona nauczycielskiego krajowej niższej szkoły rolniczej w Miłocinie.

Grono nauczycielskie krajowej szkoły rolniczej w Miłocinie składać się ma:

a) z kierownika zarazem nauczyciela fachowego, drugiego nauczyciela fachowego i nauczyciela do nauk ogólnie kształcących;

b) z nauczycieli pomocniczych t. j. katechety i instruktora do robót praktycznych.

Funkcyonaryusze wymienieni pod a) są urzędnikami krajowymi z wszystkimi prawami określonymi w ustanowie służby krajowej i w statucie emerytalnym, uchwalonym przez Sejm na posiedzeniu z dnia 21. stycznia 1889, i utrzymują pobory ustanowione uchwałą Sejmu z dnia 30. czerwca 1902 r. tudzież wolne pomieszkanie w zakładzie. Stanowisko nauczycieli pomocniczych określa statut organizacyjny szkoły; o wysokości ich wynagrodzenia postanawia każdorazowy budżet krajowy.

5. Sejm wzywa c. k. Rząd, by do kosztów założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w Miłocinie przyczynił się zasiłkiem z funduszków państwowych w wysokości połowy kosztów.

6. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby sprawę ustanowienia posady inspektora krajowych szkół rolniczych wziął pod rozwagę i na najbliższej sesji sejmowej przedłożył odpowiednie wnioski.

7. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby sprawę opłaty szkolnej w szkołach niższych rolniczych rozważył i ewentualnie z początkiem roku szkolnego 1905/6 stopniowo wprowadził.

Przewodniczący :

Gorayski.

Sprawozdawca :

Sękowski.

